

Олександр Ю. Макаренко¹, Євгеній Є. Морозов², Катерина О. Нестеренко³
**ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ КОМУНІКАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ
У СИСТЕМІ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА:
УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ**

У статті досліджено особливості цифрової трансформації комунікаційних процесів у системі кримінального судочинства України з позицій управлінського підходу. Узагальнено теоретичні засади комунікації та проаналізовано сучасні тенденції цифровізації правосуддя. Визначено основні комунікаційні бар'єри та ризики, пов'язані з використанням цифрових інструментів взаємодії між судом та учасниками кримінального провадження. Обґрунтовано доцільність розгляду системи кримінального судочинства як цифрової комунікаційної екосистеми. Запропоновано алгоритм управління та координації комунікаційних процесів та систему показників оцінювання їх ефективності. Практичне значення дослідження полягає у можливості використання запропонованих підходів для підвищення результативності процесуальної взаємодії, мінімізації комунікаційних ризиків та вдосконалення цифрового правосуддя.

Ключові слова: цифрова трансформація, комунікаційні процеси, кримінальне судочинство, цифрове правосуддя, ЄСІТС, цифрова комунікаційна екосистема, управління комунікаціями, комунікаційні ризики, дистанційне судочинство, цифровізація правосуддя.

Рис. 2. Табл. 2. Літ. 21

DOI: 10.32752/1993-6788-2026-1-297-554-567

¹ ORCID <https://orcid.org/0000-0002-3020-0658>

² ORCID <https://orcid.org/0009-0003-4200-929X>

³ ORCID <https://orcid.org/0000-0003-0917-6881>

Oleksandr Makarenko, Yevgeniy Morozov, Kateryna Nesterenko
**DIGITAL TRANSFORMATION OF COMMUNICATION
PROCESSES IN THE CRIMINAL JUSTICE SYSTEM:
A MANAGERIAL PERSPECTIVE**

The article examines the peculiarities of the digital transformation of communication processes within the criminal justice system of Ukraine from a managerial perspective. The theoretical foundations of communication are generalized, and current trends in the digitalization of justice are analyzed. The study identifies the main communication barriers and risks associated with the use of digital interaction tools between courts and participants in criminal proceedings. The expediency of considering the criminal justice system as a digital communication ecosystem is substantiated. An algorithm for managing and coordinating communication processes, as well as a system of indicators for assessing their effectiveness, is proposed. The practical significance of the study lies in the possibility of applying the proposed approaches to enhance the effectiveness of procedural interaction, minimize communication risks, and improve digital justice.

Keywords: digital transformation, communication processes, criminal justice, digital justice, Unified Judicial Information and Telecommunication System (UJITS), digital communication ecosystem, communication management, communication risks, remote judicial proceedings, digitalization of justice.

Peer-reviewed, approved and placed: 20.03.2026

¹ Alfa Lex Law Firm. Kryvyi Rih. Ukraine.

² Donetsk State University of Internal Affairs. Kropyvnytskyi. Ukraine.

³ State University of Economics and Technology. Kryvyi Rih. Ukraine.

Постановка проблеми. В умовах цифрової трансформації суспільства та модернізації судової системи України особливої актуальності набувають питання організації та управління комунікаційними процесами між судом та учасниками кримінального провадження. Традиційне розуміння комунікації як процесу передачі інформації вже не дозволяє повною мірою пояснити складність взаємодії суб'єктів кримінального процесу, оскільки сучасні комунікаційні процеси охоплюють не лише інформаційний обмін, а й координацію процесуальних дій, забезпечення процесуальних прав, підтримку взаємодії між учасниками провадження та формування умов для ефективного здійснення правосуддя [1; 2]. Цифрова трансформація судової системи змінює не лише технологічне середовище функціонування правосуддя, а й підходи до управління комунікаційними процесами. У сучасних умовах комунікація виступає важливим інструментом координації діяльності учасників кримінального провадження, управління часовими ресурсами, мінімізації процесуальних ризиків та забезпечення безперервності судових процедур. Від ефективності комунікаційної взаємодії значною мірою залежить своєчасність прийняття процесуальних рішень, дотримання процесуальних строків, реалізація принципу змагальності та забезпечення права на справедливий суд [19].

З позицій управлінського підходу систему комунікацій у кримінальному судочинстві доцільно розглядати як цифрову комунікаційну екосистему, що об'єднує суд, органи досудового розслідування, прокуратуру, адвокатуру, експертні установи, учасників провадження та цифрові платформи взаємодії в єдиному інформаційно-комунікаційному середовищі. Ефективність функціонування такої екосистеми визначається рівнем цифрової інтеграції її елементів, швидкістю інформаційного обміну, надійністю каналів передачі інформації, якістю зворотного зв'язку та ступенем довіри між суб'єктами комунікації. Водночас процеси цифровізації породжують нові виклики для функціонування системи кримінального судочинства. Серед них особливого значення набувають комунікаційні бар'єри, пов'язані з недосконалістю нормативно-правового регулювання електронної взаємодії, технічними збоями інформаційно-комунікаційних систем, проблемами ідентифікації учасників процесу, недостатнім рівнем цифрових компетентностей та складністю підтвердження належного повідомлення учасників провадження [9; 18; 21]. Зазначені фактори можуть негативно впливати на ефективність процесуальної взаємодії, підвищувати комунікаційні ризики та ускладнювати реалізацію процесуальних прав учасників кримінального провадження.

Незважаючи на активне впровадження цифрових технологій у діяльність судової системи України, питання управління цифровими комунікаційними процесами між судом та учасниками кримінального провадження залишаються недостатньо дослідженими. Зокрема, потребують подальшого наукового обґрунтування підходи до формування цифрової комунікаційної екосистеми кримінального судочинства, оцінювання ефективності цифрової взаємодії, управління комунікаційними ризиками та вдосконалення механізмів координації діяльності учасників процесу в умовах цифрової трансформації правосуддя.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика цифрової трансформації комунікаційних процесів у системі кримінального судочинства перебуває на стику теорії комунікації, комунікаційного менеджменту, цифрової трансформації державного управління, кримінального процесуального права та електронного правосуддя. Відповідно, її дослідження потребує міждисциплінарного підходу, який дозволяє розглядати комунікацію не лише як процес передачі інформації, а й як інструмент координації діяльності, забезпечення процесуальної взаємодії та управління складними соціально-правовими системами. Теоретичні засади дослідження комунікаційних процесів сформовано у працях вітчизняних та зарубіжних науковців. Н. Ішук та С. Ішук розглядають комунікацію як багатовимірний феномен, що охоплює процеси координації, взаєморозуміння та соціальної взаємодії [1]. Ф. Бацевич досліджує філософсько-лінгвістичні підходи до її розуміння як механізму формування спільного смислового простору між суб'єктами взаємодії [2]. Значний вплив на сучасне бачення комунікації справила теорія комунікативної дії Ю. Габермаса, відповідно до якої комунікація виступає основою соціальної координації та досягнення суспільного консенсусу [19].

З позицій управлінської науки Р. Clampitt обґрунтовує необхідність розгляду комунікації як одного з ключових інструментів управління організаціями, прийняття рішень та координації діяльності учасників складних систем [20]. Такий підхід є особливо актуальним для кримінального судочинства, де ефективність комунікацій безпосередньо впливає на дотримання процесуальних строків, реалізацію прав учасників провадження та результативність судового розгляду.

Проблеми цифровізації правосуддя активно досліджуються українськими науковцями. О. Никон розглядає цифровізацію як комплексний процес трансформації механізмів функціонування судової влади на основі інформаційно-комунікаційних технологій [9; 18]. М. Зубашков аналізує співвідношення понять «електронне правосуддя», «електронне судочинство» та «електронний суд» [11]. Вплив діджиталізації судів на забезпечення права на справедливий суд досліджують О. Лапка та В. Толканець [8], а А. Згама акцентує увагу на сучасних тенденціях цифрової трансформації правосуддя [10].

Нормативно-правове підґрунтя цифрової трансформації судової системи формують положення Кримінального процесуального кодексу України [4], Концепція побудови ЄСІТС [15], Концепція інформатизації судів [13], Положення про порядок функціонування окремих підсистем ЄСІТС [12] та зміни до нього [16]. Ці документи визначають стратегічні напрями розвитку цифрової інфраструктури правосуддя та механізми електронної взаємодії учасників процесу. Особливого значення цифрові комунікації набули в умовах воєнного стану. Практичні аспекти дистанційного кримінального провадження та використання відеоконференцз'язку висвітлено у роботі І. Глушко та А. Моїсєєвої [7], а міжнародні стандарти організації дистанційних слухань систематизовано у рекомендаціях Європейської комісії з питань ефективності правосуддя (CEPEJ) [21]. Важливе значення мають також правові позиції Верховного Суду щодо використання електронних засобів комунікації

у кримінальному провадженні. У постановах від 02 вересня 2024 року у справі № 202/9867/22 [5] та від 18 червня 2025 року у справі № 202/19697/23 [6] сформульовано підходи до застосування електронної пошти, підсистем ЄСІТС та SMS-повідомлень як інструментів процесуальної взаємодії. Разом із тим аналіз наукових праць свідчить, що більшість досліджень зосереджена переважно на правових, технічних та організаційно-процесуальних аспектах цифровізації правосуддя. Натомість недостатньо дослідженими залишаються питання управління цифровими комунікаційними процесами у системі кримінального судочинства, оцінювання ефективності цифрової взаємодії між учасниками провадження, управління комунікаційними ризиками та формування цифрової комунікаційної екосистеми правосуддя, що й обумовлює актуальність цього дослідження.

Метою статті є обґрунтування концептуальних засад цифрової трансформації комунікаційних процесів у системі кримінального судочинства та розроблення рекомендацій щодо вдосконалення механізмів управління комунікаційною взаємодією між судом та учасниками кримінального провадження.

Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення таких завдань: узагальнити теоретичні підходи до трактування комунікації та визначити її роль у забезпеченні ефективного функціонування системи кримінального судочинства в умовах цифрової трансформації; дослідити особливості цифрової трансформації комунікаційних процесів у системі кримінального судочинства та проаналізувати сучасні цифрові інструменти взаємодії між судом і учасниками кримінального провадження; проаналізувати нормативно-правові та організаційні засади функціонування цифрових каналів комунікації у кримінальному судочинстві, зокрема можливості використання Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС), електронного документообігу та дистанційних форм судового провадження; виявити основні комунікаційні бар'єри, ризики та проблеми, що виникають у процесі цифрової взаємодії між судом та учасниками кримінального провадження; оцінити вплив цифровізації комунікаційних процесів на ефективність процесуальної взаємодії, реалізацію процесуальних прав учасників провадження та результативність функціонування судової системи; обґрунтувати концепцію цифрової комунікаційної екосистеми кримінального судочинства як інструменту підвищення ефективності комунікаційної взаємодії між суб'єктами кримінального провадження; розробити алгоритм управління цифровими комунікаційними процесами та запропонувати практичні рекомендації щодо вдосконалення механізмів комунікаційної взаємодії між судом та учасниками кримінального провадження в умовах цифрової трансформації правосуддя.

Наукова новизна дослідження полягає в обґрунтуванні концепції цифрової комунікаційної екосистеми кримінального судочинства як інтегрованого середовища взаємодії між судом та учасниками кримінального провадження; розробленні алгоритму управління цифровими комунікаційними процесами; а також запропонованні системи оцінювання ефективності цифрової комунікації на основі інтегрального індексу CEI та

коефіцієнта цифрової комунікаційної зрілості DCM. Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання запропонованої моделі цифрової комунікаційної екосистеми, алгоритму управління цифровими комунікаціями та системи показників оцінювання їх ефективності для вдосконалення організації процесуальної взаємодії між судом та учасниками кримінального провадження, мінімізації комунікаційних ризиків та підвищення ефективності функціонування цифрового правосуддя.

Основні результати дослідження. Сучасні суспільні трансформації, стрімкий розвиток цифрових технологій та зміна моделей соціальної взаємодії суттєво впливають на характер комунікаційних процесів у професійній діяльності, зокрема у сфері кримінального судочинства. В умовах цифровізації комунікація набуває стратегічного значення, оскільки забезпечує координацію процесуальних дій, своєчасний обмін інформацією між учасниками кримінального провадження та належну реалізацію їх процесуальних прав. Порівняльна характеристика традиційної та цифрової комунікації наведена в табл. 1.

Таблиця 1. Порівняльна характеристика традиційної та цифрової комунікації, сформовано автором на основі [1; 2; 9; 20]

Критерій	Традиційна	Цифрова
Швидкість повідомлення	низька	висока
Контроль доставки	частковий	автоматизований
Витрати часу	значні	мінімальні
Прозорість	середня	висока
Ризик втрати інформації	високий	низький

Разом із розвитком цифрових інструментів взаємодії трансформуються і вимоги до організації професійної комунікації між судом, стороною обвинувачення, стороною захисту та іншими учасниками кримінального процесу. Ефективність функціонування системи кримінального судочинства дедалі більше залежить від якості комунікаційних механізмів, здатності суб'єктів процесу використовувати сучасні цифрові канали взаємодії та забезпечувати безперервність інформаційного обміну в умовах динамічного зовнішнього середовища.

У контексті досліджуваної проблематики доцільно виокремити дві взаємопов'язані групи чинників, що впливають на ефективність комунікаційних процесів. Перша група пов'язана з людським фактором і охоплює рівень комунікативної культури, професійної етики, цифрових компетентностей та здатності учасників процесу ефективно взаємодіяти в умовах використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій [2; 3; 20]. Друга група має організаційно-управлінський характер і стосується нормативно-правового регулювання комунікаційних процедур, функціонування цифрових платформ взаємодії, розподілу повноважень між суб'єктами процесу та наявності дієвих механізмів підтвердження передачі й

отримання процесуальної інформації [4; 12; 13; 15; 16]. Особливої актуальності зазначені питання набувають під час реалізації окремих процесуальних дій, де ефективність комунікації безпосередньо впливає на дотримання процесуальних строків та забезпечення прав учасників провадження. Практика кримінального судочинства свідчить про наявність ситуацій, за яких традиційні механізми повідомлення учасників процесу виявляються недостатньо ефективними [4; 5; 6]. Зокрема, після проведення обшуків та тимчасового вилучення мобільних телефонів чи інших засобів електронного зв'язку можуть виникати труднощі із забезпеченням оперативної комунікації між судом та учасниками провадження щодо повідомлення про дату, час і місце проведення судових засідань.

За таких умов виявляються окремі недоліки існуючих механізмів процесуальної взаємодії, що можуть призводити до ускладнення комунікації між суб'єктами кримінального провадження, збільшення часових витрат на організацію судових процедур та підвищення ризиків неналежного повідомлення учасників процесу. Це свідчить про необхідність подальшого розвитку цифрових комунікаційних інструментів, інтегрованих із Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою, а також удосконалення організаційних механізмів управління комунікаційними процесами у системі кримінального судочинства.

Таким чином, цифрова трансформація комунікаційних процесів повинна розглядатися не лише як технологічне оновлення засобів взаємодії, а як комплексна зміна підходів до організації, координації та управління інформаційними потоками між усіма учасниками кримінального провадження, спрямована на підвищення ефективності правосуддя, забезпечення процесуальних гарантій та зміцнення довіри до судової системи.

Цифровізація правосуддя сприяє формуванню нових форматів комунікаційної взаємодії, заснованих на використанні Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС), електронного документообігу, дистанційних судових засідань та інших цифрових інструментів [9; 12; 13; 15; 18]. У таких умовах комунікація перестає бути допоміжним елементом судового процесу та перетворюється на один із ключових чинників забезпечення його ефективності. Від оперативності, своєчасності та якості комунікаційних процесів безпосередньо залежить можливість реалізації сторонами своїх процесуальних прав, дотримання принципу змагальності та забезпечення справедливого судового розгляду [19].

У таких умовах цифрові технології виступають не лише технічним інструментом підтримки процесуальних процедур, а й управлінським механізмом координації взаємодії між усіма учасниками кримінального провадження [18; 20]. Щодо питання здійснення комунікації між судом та учасниками кримінального провадження в електронній формі доцільно звернутися до аналізу відповідної судової практики, яка містить важливі правові позиції стосовно порядку, умов та правових наслідків використання електронних засобів взаємодії у кримінальному провадженні.

У постанові Верховного Суду від 2 вересня 2024 року (справа №202/9867/22). Колегія суддів Касаційного кримінального суду роз'яснила:

чинне кримінальне процесуальне законодавство України не містить чітких норм, які б визнавали надсилання копії судового рішення електронною поштою чи через підсистеми ЄСІТС за власною ініціативою суду безумовним підтвердженням належного вручення такого документа учаснику процесу. З управлінської точки зору наведена правова позиція демонструє необхідність формування стандартизованих механізмів підтвердження доставки та отримання процесуальної інформації в межах цифрової комунікаційної екосистеми судочинства. Відсутність таких механізмів підвищує рівень комунікаційної невизначеності та створює додаткові процесуальні ризики для всіх учасників провадження. Цей висновок наголошує на необхідності суворого дотримання встановлених законом процедур під час офіційного повідомлення сторін про результати судового розгляду [6]. Як убачається з матеріалів провадження, ухвалою Дніпровського апеляційного суду від 09 лютого 2024 року апеляційну скаргу захисника було залишено без руху з наданням десятиденного строку для усунення недоліків. Копію ухвали направлено захиснику електронною поштою та доставлено 12 лютого 2024 року, що підтверджується відповідною довідкою.

У цьому рішенні суд звернув увагу на те, що КПК України передбачає можливість комунікації між судом та учасниками кримінального провадження за допомогою ЄСІТС та електронної пошти (ч. 2 ст. 35, ч. 1 ст. 135, ч. 1, 2 ст. 136 КПК), зокрема щодо надсилання процесуальних документів і здійснення викликів у випадках, визначених законом.

Варто зауважити, що чинне кримінальне процесуальне законодавство не містить чітких приписів, які б однозначно кваліфікували надсилання судом копії судового рішення засобами електронного зв'язку (зокрема на електронну пошту або через ЄСІТС) з власної ініціативи як належне вручення процесуального документа учаснику провадження. Отже, питання правової визначеності в аспекті фіксації моменту отримання такого документа залишається відкритим для правозастосовної практики.

Крім того, суд має право інформувати учасників кримінального провадження про ухвалені рішення шляхом надсилання їхніх копій на електронну адресу або через підсистеми Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС). Проте, згідно ч. 1 ст. 135 КПК України, така форма комунікації можлива виключно за умови подання учасником відповідної письмової заяви. Це правило забезпечує дотримання принципу добровільності при виборі способу отримання процесуальних документів. Не є винятком також SMS-повідомлення як спосіб судового виклику, однак цей спосіб також може застосовуватися лише за наявності відповідної заяви учасника судового процесу і технічної можливості його реалізації. Таку позицію зазначено у постанові Верховного Суду колегією суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду від 18 червня 2025 року у справі №202/19697/23 [7]. Фактично зазначена правова позиція підтверджує необхідність переходу від ситуативного використання електронних засобів зв'язку до побудови інтегрованої системи управління цифровими комунікаціями, у якій кожний канал взаємодії має чітко визначений правовий статус, алгоритм використання та механізм фіксації результатів комунікації.

Вторгнення рф на територію України спричинило масштабні трансформації як у роботі державних інституцій, так і в нормах кримінального процесуального законодавства, змушуючи правову систему адаптуватися до нових безпекових викликів. Варто зауважити, що в умовах воєнного стану в Україні саме дистанційна комунікація між судами та учасниками кримінального провадження стає ключовим інструментом, що забезпечує безперервність здійснення правосуддя та гарантує дотримання права на справедливий суд. З огляду на постійну загрозу життю та здоров'ю громадян, особливо в прифронтових зонах, застосування засобів відеоконференцз'язку перетворюється з альтернативного способу взаємодії на необхідний механізм, що забезпечує стабільний доступ до правосуддя в надскладних обставинах.

Застосування дистанційного кримінального провадження хоча і стає дедалі поширенішою практикою, але, попри прогресивність цього інструменту, воно потребує детального аналізу, оскільки має низку недосконалостей, що призводять до порушень процесуальної форми.

Однією з ключових проблем дистанційного судочинства, по-перше, є складність належної ідентифікації учасників процесу. Зокрема, дистанційний формат часто унеможливує ретельну перевірку оригіналів документів, що посвідчують особу. Як наслідок, процедура встановлення особи може набувати формального характеру, що створює ризики для правосуддя та ставить під сумнів дотримання вимог процесуального законодавства. По-друге, важливо звернути увагу на рівень правової обізнаності громадян щодо їхніх прав та обов'язків. На практиці виникає серйозна перешкода: отримання письмової розписки про попередження про відповідальність, що є обов'язковою вимогою чинного законодавства, стає технічно неможливим у межах дистанційного формату. По-третє, проведення судового засідання у режимі відеоконференції ускладнює забезпечення фундаментальних принципів правосуддя – конфіденційності, неупередженості та свободи висловлювань. Коли особа перебуває поза межами зали судових засідань чи офіційної державної установи, суд втрачає можливість контролювати середовище, що створює ризики стороннього впливу або психологічного тиску на свідка чи учасника процесу під час надання показань [8]. Зокрема, стаття 346 КПК України зобов'язує суд унеможливити спілкування між допитаними та недопитаними свідками для забезпечення об'єктивності їхніх свідчень [5]. У форматі відеоконференції реалізація цього припису стає практично неможливою: суд втрачає фізичний контроль над середовищем, у якому перебувають учасники. Це створює ризики того, що свідки можуть координувати свої відповіді, перебуваючи поза межами видимості камери або навіть в одному приміщенні, що нівелює значення перехресного допиту як інструменту встановлення істини.

Крім того, дистанційний формат часто негативно впливає на якість підготовки учасників процесу. Ефективна участь у судовому засіданні вимагає безпосереднього доступу до матеріалів кримінального провадження, з якими працюють обвинувачені, захисники, свідки та експерти. Відсутність фізичного доступу до необхідної документації перетворює їхні процесуальні дії на формальність, оскільки учасники позбавлені можливості оперативно

аналізувати докази та надавати на них аргументовані відповіді. Також слід звернути увагу на наявність управлінських ризиків цифрової комунікації. Основні комунікаційні ризики цифрового судочинства наведені в табл. 2.

Таблиця 2. Комунікаційні ризики цифрового судочинства, розроблено автором на основі [7; 8; 9; 18; 21]

Ризик	Причина	Наслідки
Неналежне повідомлення	законодавчі прогалини	зрив засідання
Технічний збій	несправність систем	затягування процесу
Помилкова ідентифікація	дистанційний формат	процесуальні порушення
Витік даних	кіберзагрози	порушення прав учасників

Аналіз наведених ризиків свідчить, що більшість проблем цифрового судочинства мають не лише технологічний або нормативно-правовий характер, а й безпосередньо пов'язані з якістю організації комунікаційних процесів між учасниками кримінального провадження. Фактично йдеться про необхідність переходу від традиційного розуміння комунікації як допоміжного процесу передачі інформації до її сприйняття як самостійного об'єкта управління в системі кримінального судочинства.

В умовах цифрової трансформації ефективність функціонування системи правосуддя значною мірою визначається здатністю забезпечити безперервність, надійність, своєчасність та контрольованість комунікаційної взаємодії між судом, стороною обвинувачення, стороною захисту та іншими учасниками провадження. Саме тому виникає необхідність формування цілісного управлінського підходу до організації цифрових комунікацій, який дозволяв би не лише мінімізувати наявні комунікаційні ризики, але й забезпечувати належний рівень процесуальної взаємодії в умовах цифрового середовища. З огляду на це доцільним є розгляд системи кримінального судочинства як цифрової комунікаційної екосистеми (рис. 1).

В межах наведеної архітектури цифрової комунікаційної взаємодії у кримінальному судочинстві (рис. 1) всі учасники процесу (суд, органи досудового розслідування, прокуратуру, адвокатуру, експертні установи, учасників провадження та цифрові платформи) об'єднані єдиними інформаційними каналами, цифровими сервісами та механізмами зворотного зв'язку. Ефективність функціонування такої екосистеми визначається швидкістю інформаційного обміну, рівнем цифрової інтеграції, надійністю каналів передачі інформації, якістю зворотного зв'язку та ступенем довіри між суб'єктами комунікації.

На відміну від традиційного підходу, за якого комунікація розглядається переважно як допоміжний процес передачі інформації, що відповідає класичним управлінським функціям менеджменту [19; 20]. Запропонований підхід передбачає її розгляд як самостійного об'єкта управління. У такому випадку комунікаційні процеси підлягають плануванню, організації, координації, моніторингу та оцінюванню результативності, що відповідає класичним управлінським функціям менеджменту. Це дозволяє підвищити керованість цифрових комунікацій, зменшити невизначеність інформаційної взаємодії та забезпечити більш високий рівень процесуальної ефективності.

Рис. 1. Архітектура цифрової комунікаційної взаємодії у кримінальному судочинстві, сформовано автором на основі [9; 12; 15]

Посилення комунікаційної взаємодії між судом та учасниками кримінального провадження має здійснюватися на основі комплексного підходу, який поєднує нормативно-правові, організаційні, технологічні та поведінкові складові [3; 9; 12; 14; 18; 20]. Зокрема, важливого значення набуває стандартизація електронних каналів комунікації, удосконалення процедур електронного повідомлення та підтвердження отримання процесуальних документів, забезпечення інформаційної безпеки та захисту персональних даних. Не менш важливим є розвиток комунікативних компетентностей працівників судової системи, прокурорів, адвокатів та інших учасників кримінального провадження, оскільки навіть найбільш досконалі цифрові інструменти не здатні компенсувати дефіцит ефективної професійної взаємодії [1]. Такий підхід дозволяє перейти від фрагментарного використання окремих цифрових інструментів до комплексного управління інформаційними потоками та процесуальними комунікаціями.

Для підвищення ефективності цифрової взаємодії між судом та учасниками кримінального провадження пропонується алгоритм управління та координації цифрових комунікаційних процесів (рис. 2) та система показників оцінювання їх результативності, які дозволяють забезпечити своєчасність інформаційного обміну, знизити рівень комунікаційних ризиків та підвищити якість процесуальної взаємодії в умовах цифрової трансформації правосуддя.

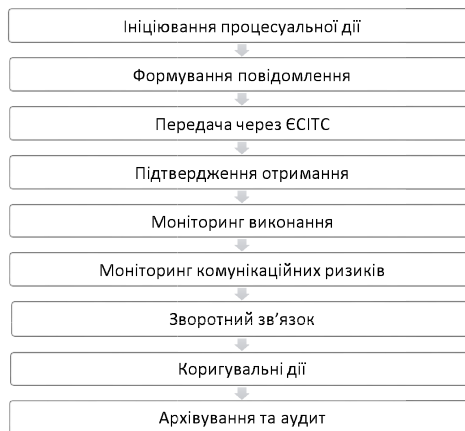

Рис. 2. Алгоритм управління цифровими комунікаціями, розроблено автором на основі [12; 18; 20]

На відміну від традиційних процедур документообігу, запропонований алгоритм реалізує замкнений цикл управління комунікаціями, який охоплює етапи планування, передачі інформації, контролю доставки, моніторингу комунікаційних ризиків, отримання зворотного зв'язку та прийняття коригувальних управлінських рішень.

Для забезпечення можливості кількісного оцінювання результативності цифрових комунікацій пропонується використання авторського інтегрального індексу ефективності цифрової комунікації (Communication Efficiency Index – CEI), сформованого на основі узагальнення підходів до управління комунікаціями, цифровізації правосуддя та оцінювання ефективності цифрової взаємодії [9; 18; 20].

$$CEI = w_1S + w_2Q + w_3R + w_4T \quad (1)$$

де: S - швидкість передачі інформації; Q - якість передачі інформації; R - надійність підтвердження отримання повідомлень; T - технологічна доступність цифрових сервісів; w – w - вагові коефіцієнти.

Далі доцільно розрахувати коефіцієнт цифрової комунікаційної зрілості:

$$DCM = (w_1E + w_2V + w_3A + w_4D) / 4 \quad (2)$$

де: E - рівень використання ЄСІТС; V - використання відеоконференцій; A - автоматизація повідомлень; D - цифровий документообіг [12; 15; 18; 20].

Практичне застосування запропонованих показників дозволяє здійснювати моніторинг стану цифрових комунікацій у судовій системі, порівнювати рівень цифрової комунікаційної зрілості окремих судів, визначати критичні зони ризику та формувати управлінські рішення щодо подальшого вдосконалення цифрової взаємодії між учасниками кримінального провадження.

Отже, формування управлінського підходу до цифрової трансформації комунікаційних процесів у кримінальному судочинстві передбачає інтеграцію організаційних, технологічних та правових механізмів взаємодії між судом та учасниками кримінального провадження. Це дозволяє підвищити ефективність судових процедур, зменшити комунікаційні ризики та забезпечити належний рівень реалізації процесуальних прав в умовах цифровізації правосуддя.

Висновки. Проведене дослідження засвідчило, що цифрова трансформація комунікаційних процесів у системі кримінального судочинства є не лише технологічним напрямом модернізації правосуддя, а й важливою управлінською складовою забезпечення ефективності функціонування судової системи. Встановлено, що сучасні цифрові інструменти взаємодії, зокрема Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система, електронний документообіг та дистанційні форми судового провадження, суттєво розширюють можливості інформаційного обміну між судом та учасниками кримінального

провадження, сприяють підвищенню оперативності процесуальної взаємодії та забезпечують безперервність здійснення правосуддя в умовах воєнного стану [7; 9; 18; 21].

У результаті дослідження встановлено, що поряд із позитивними наслідками цифровізації виникають нові комунікаційні ризики, пов'язані з належною ідентифікацією учасників процесу, підтвердженням факту отримання процесуальних документів, забезпеченням конфіденційності інформації, технічною надійністю цифрових платформ та дотриманням процесуальних гарантій. Доведено, що значна частина зазначених проблем має не лише правовий або технологічний характер, а безпосередньо пов'язана з якістю управління комунікаційними процесами у системі кримінального судочинства.

Обґрунтовано доцільність розгляду системи кримінального судочинства як цифрової комунікаційної екосистеми, що об'єднує суд, органи досудового розслідування, прокуратуру, адвокатуру, експертні установи, учасників провадження та цифрові платформи взаємодії в єдиному інформаційно-комунікаційному середовищі. Запропонований підхід дозволяє перейти від фрагментарного використання окремих цифрових інструментів до комплексного управління інформаційними потоками, комунікаційними зв'язками та процесуальною взаємодією між суб'єктами кримінального провадження.

Практичну цінність дослідження становлять розроблені автором модель цифрової комунікаційної екосистеми кримінального судочинства, алгоритм управління цифровими комунікаційними процесами та система показників оцінювання їх ефективності на основі інтегрального індексу ефективності цифрової комунікації (CEI) і коефіцієнта цифрової комунікаційної зрілості (DCM). Їх використання створює підґрунтя для підвищення результативності цифрової взаємодії між судом та учасниками кримінального провадження, мінімізації комунікаційних ризиків, удосконалення процесів прийняття управлінських рішень та подальшого розвитку цифрового правосуддя в Україні.

1. Ішук Н., Ішук С. Поняття комунікації: множинність конотацій. СХІД, Філософські науки, 2017, 1 (147), 97-101. URL: https://www.researchgate.net/publication/315951757_The_concept_of_communication_plurality_of_connotations/fulltext/5bbf95df92851c88fd651149/The-concept-of-communication-plurality-of-connotations.pdf

2. Бацевич Ф.С. Філософія мови: історія лінгвофілософських учень. Київ: Академія, 2008. 240 с.

3. Кацавець Р.С. Професійна етика юриста. Навчальний посібник. 2-е вид., доповнене. Київ: Алерта, 2022. 246 с.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України : Верховна рада України від 13.04.2012, № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

5. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду від 02 вересня 2024 року по справі № 202/9867/22, URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121502735>

6. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду від 18 червня 2025 року по справі №202/19697/23, URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128347409>

7. Глушко І., Моїсеєва А. Після введення в Україні воєнного стану, кримінальне процесуальне законодавство зазнало суттєвих змін. Зокрема, вони торкнулись порядку

проведення дистанційного судового засідання. Golaw. 29.06.2022. URL: <https://golaw.ua/ua/insights/publication/distanczjne-kriminalne-provadhennya-pid-chas-voyennogo-stanu/>

8. Лапка О.Я., Толканець В.О., Діджиталізація судів в Україні та її вплив на забезпечення права на справедливий суд <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9db0436b-c8cd-4a69-9923-0d3cccd4b928/content>

9. Никон О. З. Цифровізація (діджиталізація) системи правосуддя в Україні: теоретико-правові засади : монографія. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2025. 269 с.

10. Згама А. О. Щодо цифрової трансформації правосуддя та перспектив для сфери господарювання. Аналітично-порівняльне правознавство. 2024. № 6. С. 320–325.

11. Зубашков М. Проблема співвідношення понять «електронне правосуддя», «електронне судочинство» та «електронний суд» в цивільному процесі України. Нове українське право. 2024. Вип. 3. С. 165–172. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2024.3.21>.

12. Положення про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, затверджено Рішенням Вищої ради правосуддя 17 серпня 2021 року № 1845/0/15-21. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21/conv#n70>

13. Концепція Програми інформатизації місцевих та апеляційних судів і проекту побудови Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи на 2022–2024 роки (ЄСІТС), затверджено наказом Державної судової адміністрації України від 14.06.2022 № 178 (Додаток 1). Судова влада України. 21 с. URL: https://dsa.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/dsa/annex_1_178.pdf

14. Правила забезпечення захисту інформації в інформаційних, електронних комунікаційних та інформаційно-комунікаційних системах, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29 березня 2006 року № 373. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2006-%D0%BF#Text>

15. Концепція побудови Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, погоджено рішенням Ради суддів України від 22 листопада 2019 року № 97. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0097414-19#Text>

16. Зміни до Положення про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, затверджено Рішенням Вищої ради правосуддя 5 вересня 2024 року № 2623/0/15-24. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2623910-24#n2>

17. Розроблено проект концепції розвитку єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи. Державна судова адміністрація України. 2024. 30 грудня. URL: <https://dsa.court.gov.ua/dsa/pres-centr/news/1729264/>

18. Никон О. З. Про надання судами послуг за допомогою інформаційно-телекомунікаційних технологій в сучасних умовах. Наукові перспективи. Серія «Право». 2024. № 9 (51). С. 1007–1022. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-9\(51\)-1007-1022](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-9(51)-1007-1022).

19. Habermas J. The Theory of Communicative Action. Vol. 1. Reason and the rationalization of society. Boston: Beacon Press. 1984. URL: <https://teddykw2.wordpress.com/wp-content/uploads/2012/07/jurgen-habermas-theory-of-communicative-action-volume-1.pdf>

20. Clappitt P.G. Communicating for Managerial Effectiveness: Challenges | Strategies | Solutions. Sixth Edition. SAGE Publications, Inc. 2020. URL: DOI: <https://doi.org/10.4135/9781071800829>. https://sk.sagepub.com/book/mono/communicating-for-managerial-effectiveness-6e/toc#_

21. Європейська комісія з питань ефективності правосуддя (СЕРЕЈ). Посібник з організації та проведення дистанційних слухань. Прийнято на 44-му пленарному засіданні СЕРЕЈ (Страсбург, 4–5 червня 2025 року)/ URL: https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/rizne/Posibnuk_Dustanc_slyhannya.pdf

1. Ishchuk N., Ishchuk S. Poniattia komunikatsii: mnozhynnist konotatsii. SKHID, Filosfski nauky, 2017, 1 (147), 97–101. URL: https://www.researchgate.net/publication/315951757_The_concept_of_communication_plurality_of_connotations/fulltext/5bbf95df92851c88fd651149/The-concept-of-communication-plurality-of-connotations.pdf

2. Batseyvych F.S. Filosofiia movy: istoriia linhvofilosofskykh uchen. Kyiv: Akademiia, 2008. 240 s.

3. Katsavets R. S. Profesiina etyka yurysta. Navchalnyi posibnyk. 2-e vyd., dopovnene. Kyiv: Alerta, 2022. 246 s.
4. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy : Verkhovna rada Ukrainy vid 13.04.2012, № № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
5. Postanova Verkhovnoho Sudu u skladi kolehii suddiv Tretoi sudovoi palaty Kasatsiinoho kryminalnoho sudu vid 02 veresnia 2024 roku po spravi № 202/9867/22, URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121502735>
6. Postanova Verkhovnoho Sudu u skladi kolehii suddiv Tretoi sudovoi palaty Kasatsiinoho kryminalnoho sudu vid 18 chervnia 2025 roku po spravi №202/19697/23, URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128347409>
7. Hlushko I., Moisieieva A. Pislia vvedennia v Ukraini voiennoho stanu, kryminalne protsesualne zakonodavstvo zaznalo suttievykh zmin. Zokrema, vony torknulys poriadku provedennia dystantsiinoho sudogoho zasidannia. Golaw. 29.06.2022. URL: <https://golaw.ua/ua/insights/publication/distanczijne-kryminalne-provadhzhennya-pid-chas-voennogo-stanu/>
8. Lapka O.Ya., Tolkanets V.O., Didzhitalizatsiia sudiv v Ukraini ta yii vplyv na zabezpechennia prava na spravedyvyi sud <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9db0436b-c8cd-4a69-9923-0d3cccd4b928/content>
9. Nykon O. Z. Tsyfrovizatsiia (didzhitalizatsiia) systemy pravosuddia v Ukraini: teoretyko-pravovi zasady : monohrafiia. Lviv : Lvivskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav, 2025. 269 s.
10. Zghama A. O. Shchodo tsyfrovoi transformatsii pravosuddia ta perspektyv dlia sfery gospodaruvannia. Analitychno-porivnialne pravoznavstvo. 2024. № 6. S. 320–325.
11. Zubashkov M. Problema spivvidnoshennia poniat «elektronne pravosuddia», «elektronne sudochynstvo» ta «elektronnyi sud» v tsyvilnomu protseki Ukrainy. Nove ukrainske pravo. 2024. Vyp. 3. S. 165–172. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2024.3.21>.
12. Polozhennia pro poriadok funktsionuvannia okremykh pidsystem (moduliv) Yedynoi sudovoi informatsiino-telekomunikatsiinoi systemy, zatverdzheno Rishenniam Vyschoi rady pravosuddia 17 serpnia 2021 roku № 1845/0/15-21. Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21/conv#n70>
13. Kontseptsiiia Prohramy informatyzatsii mistsevykh ta apeliatsiinykh sudiv i proektu pobudovy Yedynoi sudovoi informatsiino-telekomunikatsiinoi systemy na 2022–2024 roky (YeSITS), zatverdzheno nakazom Derzhavnoi sudovoi administratsii Ukrainy vid 14.06.2022 № 178 (Dodatok 1). Sudova vlada Ukrainy. 21 s. URL: https://dsa.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/dsa/annex_1_178.pdf
14. Pravyla zabezpechennia zakhystu informatsii v informatsiinykh, elektronnykh komunikatsiinykh ta informatsiino-komunikatsiinykh systemakh, zatverdzheno postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29 bereznia 2006 roku № 373. Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2006-%D0%BF#Text>
15. Kontseptsiiia pobudovy Yedynoi sudovoi informatsiino-telekomunikatsiinoi systemy, pohodzheno rishenniam Rady suddiv Ukrainy vid 22 lystopada 2019 roku № 97. Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0097414-19#Text>
16. Zminy do Polozhennia pro poriadok funktsionuvannia okremykh pidsystem (moduliv) Yedynoi sudovoi informatsiino-telekomunikatsiinoi systemy, zatverdzheno Rishenniam Vyschoi rady pravosuddia 5 veresnia 2024 roku № 2623/0/15-24. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2623910-24#n2>
17. Rozrobлено proiekt kontseptsii rozvytku yedynoi sudovoi informatsiino-telekomunikatsiinoi systemy. Derzhavna sudova administratsiia Ukrainy. 2024. 30 hrudnia. URL: <https://dsa.court.gov.ua/dsa/pres-centr/news/1729264/>
18. Nykon O. Z. Pro nadannia sudamy posluh za dopomohoiu informatsiino-telekomunikatsiinykh tekhnolohii v suchasnykh umovakh. Naukovi perspektyvy. Seriia «Pravo». 2024. № 9 (51). S. 1007–1022. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-9\(51\)-1007-1022](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-9(51)-1007-1022).
19. Habermas J. The Theory of Communicative Action. Vol. 1. Reason and the rationalization of society. Boston: Beacon Press. 1984. URL: <https://teddykw2.wordpress.com/wp-content/uploads/2012/07/jurgen-habermas-theory-of-communicative-action-volume-1.pdf>
20. Clappitt P.G. Communicating for Managerial Effectiveness: Challenges | Strategies | Solutions. Sixth Edition. SAGE Publications, Inc. 2020. URL: DOI: <https://doi.org/10.4135/9781071800829>. https://sk.sagepub.com/book/mono/communicating-for-managerial-effectiveness-6e/toc#_
21. Yevropeiska komisiia z pytan efektyvnosti pravosuddia (CEPEJ). Posibnyk z orhanizatsii ta provedennia dystantsiinykh slukhan. Pryiniato na 44-mu plenarnomu zasidanni CEPEJ (Strasburh, 4–5 chervnia 2025 roku) URL: https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/rizne/Posibnyk_Dustanc_sly-